

handel

fisk

investeringer

forskning

energi

gass

nettverk

olje

Norge og Russland Behov for næringslivsstrategi

FORORD

Utviklingen i Russland de siste ti årene er en av tidenes største snuoperasjoner. Vårt mentale bilde av Russland har ikke endret seg i takt med endringene i nabolandet – i beste fall er bildet mangelfullt.

Russland har hatt en økonomisk vekst på over seks prosent i gjennomsnitt de siste tre årene. Børsindeksen har steget også det siste året. Russland er rik på naturressurser. Og ikke minst er Russlands 145 millioner mennesker et marked med enorme muligheter i vårt nærrområde.

Russland er med på å forme norsk fremtid. Landet representerer store muligheter for gjensidig fordelaktig samarbeid. Samtidig utfordrer Russland Norge på mange områder politisk, økonomisk, miljømessig, sikkerhetsmessig, sosialt og i forhold til europeisk samarbeid. Noen av de viktigste utfordringene i forholdet til Russland i dag ligger innenfor det økonomiske området.

NHO oppfordrer i dette dokumentet myndigheter og næringsliv til å gripe de mulighetene som nå synes å avtegne seg i Russland. Norge har mye å tjene på å innta en mer offensiv holdning til Russland. Vi må posisjonere oss for å utnytte bedre det potensialet for økt verdiskaping som et utvidet og målrettet engasjement vil medføre både for Norge og Russland.

Dette kan ikke bedriftene alene stå for. Politisk støtte er nødvendig. Russland er fremdeles et vanskelig marked og et samfunn i store endringer.

Næringsliv og myndigheter må la visjonen om fremtidens Russland prege hvordan vi arbeider i forhold til Russland i dag, ikke bildet av landet slik det var i det 20. århundret

Finn Bergesen jr.
Administrerende direktør
Næringslivets Hovedorganisasjon, oktober 2002

NORSK STRATEGI FOR NÆRINGSUTVIKLING MOT RUSSLAND

Russland har en spesiell posisjon i norsk utenrikspolitikk. Landets strategiske betydning for Norge var lenge basert på sikkerhetspolitiske hensyn. Etter oppløsningen av Sovjetunionen skjedde en reorientering i takt med at nye utfordringer ble synlige. I løpet av 1990-tallet ble den politiske dialogen og det praktiske samarbeidet bygget ut på en rekke felter, med fokus på nordområdene. Norge var opptatt av å bygge bro og hjelpe Russland gjennom den tunge omstillingsprosessen.

Den økonomiske krisen i Russland i 1998 ble startpunktet for en periode med positiv utvikling. De siste par årene har økt politisk stabilitet, økonomisk vekst og gjennomføring av reformer gradvis ført til bedre rammebetingelser for næringslivet i landet.

I dag er de største utfordringene i forholdet til Russland innenfor det økonomiske området. Å bidra til et konkurransedyktig næringsliv med stabile arbeidsplasser i Russland er grunnleggende for en videre positiv samfunnsutvikling. Norsk handel med Russland og norske investeringer i landet har til nå holdt et lavt nivå. Samtidig finnes store uutnyttede muligheter for næringslivet. Dersom den positive utviklingen i Russland fortsetter, kan landet bli svært viktig for Norges økonomiske vekst i et lengre perspektiv.

Sentrale norske næringslivsinteresser utfordres av Russland. Dette gjelder spesielt energisektoren og fiskerinæringen. De store menneskelige ressursene i Russland blir i liten grad utnyttet i Norge, og oppfattes snarere som en trussel enn en ressurs.

Russlands forsterkede rolle i internasjonal politikk påvirker norske interesser direkte, også de økonomiske. For å ivareta Norges offensive og defensive interesser i fremtiden kreves en ny og langt mer aktiv tilnærming til Russland.

Denne tilnærmingen må baseres på en visjon om hvordan vi ønsker at Norges forhold til Russland skal være om 10-20 år. Søkelyset må rettes mot gjensidig nytte heller enn bistand. Her må næringslivsdimensjonen stå sentralt.

Vi trenger en offensiv satsing for å nyttiggjøre oss våre konkurransemessige fortrinn i forhold til Russland. Vi må arbeide for at Norge skal bli den foretrukne samarbeidspartner for Russland på våre viktige områder.

Næringslivet må selv være initiativtaker og hovedaktør i utviklingen av næringssamarbeidet i Russland. En videre bedring av rammevilkårene i Russland vil stimulere til det. På det nåværende stadiet er det nødvendig at myndighetene baner vei og skaper bedre konkurransevilkår for bedriftene.

De næringslivsrelaterte utfordringene i Russland er av så stor strategisk betydning for Norge at det må arbeides langsiktig og koordinert med dette.

NHO mener følgende tiltak er nødvendige:

- **Norske myndigheter må utarbeide en helhetlig strategi for næringsutvikling mot Russland.**
- **Det må nedsettes en "task-force" direkte under nærings- og handelsministeren med ansvar for å utarbeide og koordinere implementeringen av denne strategien.**

RUSSLANDS TIÅR?

Russland har de siste par årene hatt en positiv økonomisk og politisk utvikling. Sammensetningen av Statsdumaen etter parlamentsvalget i desember 1999 og Putins regjering etter presidentvalget i mars 2000, har skapt økt politisk stabilitet. Et bedret samarbeidsklima mellom Duma og regjering har gjort det mulig å iverksette viktige reformer.

Høye råvarepriser, spesielt på olje og gass, og en svak rubel etter den økonomiske krisen i 1998, har gitt overskudd i landets handelsbalanse med utlandet. Landet har oppnådd økt industriproduksjon, rask vekst i statens inntekter, og overskudd i statsbudsjettet.

Den bedrede økonomiske situasjonen har gjort at myndighetene har kunnet overholde sine økonomiske forpliktelser overfor egne borgere på en annen måte enn tidligere. Pensjoner og lønninger til statsansatte utbetales nå i hovedsak regelmessig. Landet er også i stand til å betjene statsgjelden til utenlandske kreditorer. Dette øker tilliten til staten både internt og eksternt.

De økonomiske reformene har høy prioritet i Putins regjering. Reformprogrammet er ambisiøst. Det prioriterer avbyråkratisering og deregulering, og har som målsetting å forbedre rammevilkårene for næringsliv og investeringer. Eksempelvis har Russland i dag et gunstig skattesystem.

Behovet for økonomisk restrukturering er fortsatt stort. Landet har en betydelig kapitallekkasje til utlandet og bank- og finanssektoren er dårlig utviklet. Korrupsjon, tungt byråkrati og et rettssystem som mangler tillit er andre problemer.

Privatiseringsprosessen som er gjennomført hittil, har ført til at 70 prosent av brutto nasjonalprodukt (BNP) utgjøres av privat sektor. Mens "bytte-økonomien" har blitt betydelig redusert, utgjør den svarte økonomien fortsatt en betydelig del av landets økonomi.

Russisk medlemskap i WTO har høy prioritet hos den russiske regjeringen. Medlemskap vil være en bekreftelse på at Russland er i ferd med å bli en fungerende markedsøkonomi. Prosessen fører til en tilpassing til internasjonale regler og standarder, noe som gir et bedre klima for næringslivet. Derfor er det ønskelig at Russland blir medlem av WTO så raskt som mulig.

Den økte tilliten til det russiske markedet bekreftes ved at landet ble gitt status som markedsøkonomi av EU og USA våren 2002. Dette er del av en generell tilnærming mellom Russland og Vesten. Russland har klart markert at landet ønsker å delta i det internasjonale fellesskapet og ønsker å spille en rolle lokalt i sine nærområder og globalt.

Troen på en positiv utvikling har fått konkrete uttrykk i det "Common European Economic Space" som Russland og EU nå utarbeider, i Russlands opptak i G-8 gruppen i vår, og i opprettelsen av NATO-Russlandsrådet. EU og USA har intensivert samarbeidet med Russland, og bruker politiske prosesser og programmer til å posisjonere næringslivet for deltakelse i Russland.

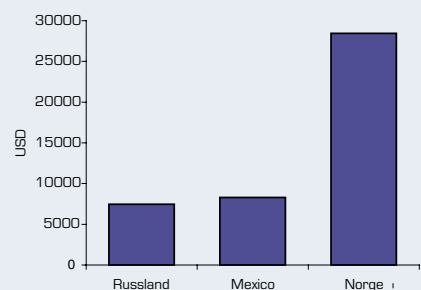
Økonomisk utvikling i Russland					
	1998	1999	2000	2001	2002 (estimert)
Endring BNP (%)	-4,9	5,4	8,3	5	3,5
Inflasjon (%)	84,4	36,5	20,2	18,6	15,1
Endring Industriproduksjon (%)	-5,2	11	11,9	4,9	3,9

Kilde: Dresdner Bank, Goskomstat, Central Bank of Russia

Iverksette reformer:

- ✓ Skattereform
  - Flat personlig inntektsskatt på 13%
  - Bedriftsbeskatning: Flat skatt på 24% av overskudd
- ✓ Forenkling av tollprosedyrer
- ✓ Lov om hvitvasking av penger
- ✓ Ny arbeidslov
- ✓ Lov om eiendomsrett til land (ikke jordbruksland)
- ✓ Pensjonsreform
- ✓ Styrkede rettigheter for aksjonærer og kreditorer

BNP per capita 2001

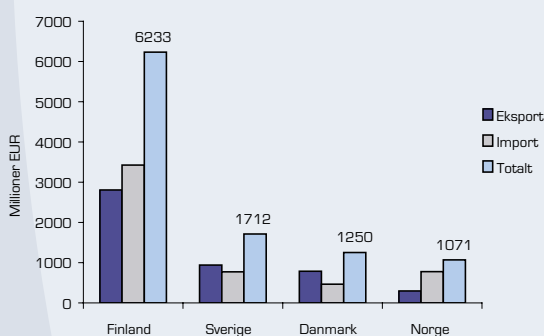
Kilde: UNDP

Norsk import fra Russland 2001, produktgruppers andel	
Aluminium	43%
Fisk og sjømat	26%
Mineraler	6%
Gjødning	4%
Jern og stål	4%

Norsk eksport til Russland 2001, produktgruppers andel	
Fisk og sjømat	63%
Kjemiske produkter	8%
Elektriske maskiner	5%
Maskiner	4%
Aluminium	2%

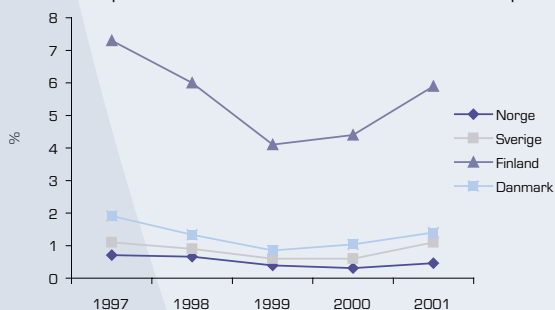
Kilde: World Trade Atlas

Samhandel med Russland 2001

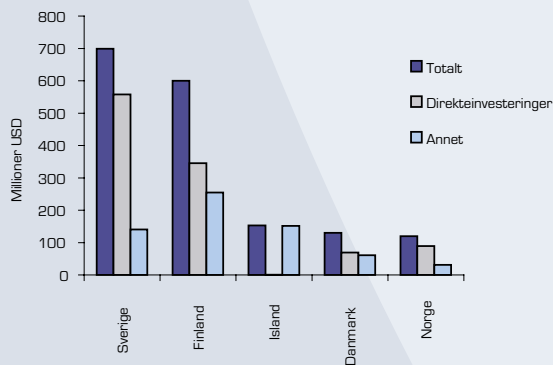
Kilde: World Trade Atlas, Statistics Finland, Dansk Industri, Swedish Trade Council

Eksport til Russland som andel av landets total eksport

Kilde: World Trade Atlas

Akkumulerte utenlandske investeringer i Russland per april 2002, nordiske opprinnelsesland

Kilde: Goskomstat

RUSSLAND – MULIGHETENES LAND FOR NORSK NÆRINGS LIV

I dag arbeider en rekke bransjer i norsk næringsliv mot det russiske markedet. På lengre sikt syns det å være store muligheter for å heve det generelle nivået på norsk-russisk samhandel og investeringer. Dette dokumentet peker i tillegg på noen nøkkelområder som kan bli av spesielt stor betydning: Energi, fisk og de menneskelige ressursene i Russland.

FRA POMORHANDEL TIL TELEKOMMUNIKASJON

Optimismen fra de første årene etter Sovjetunionens fall ble avløst av kald pessimisme. Det viste seg vanskelig å drive forretningsvirksomhet i Russland. Troen på hvor raskt omdanningen til markedsøkonomi skulle gå var naiv. I dag er Russland et mer forutsigbart marked som norsk næringsliv kan se på med realistisk optimisme.

På tross av en stor økning i samhandelen mellom Norge og Russland i løpet av 90-tallet, er nivået fremdeles lavt. I 2001 eksporterte Norge for 2,4 milliarder kroner til Russland og Russland var vår 16. største handelspartner. Norsk eksport til Russland utgjorde i 2001 0,46 prosent av vår totale eksport. Sammenlignet med andre land i Europa er dette lite.

Norske bedrifter har så langt investert lite i Russland, med unntak av et fåtall betydelige investeringer slik som Telenors investeringer innen telekommunikasjon. Nivået på utenlandske investeringer til Russland har så langt vært lavt sammenlignet med andre overgangsøkonomier. De største utenlandske investeringene i Russland har kommet fra Tyskland, USA og Kypros. Kapitalstrømmen fra Kypros tyder på at russerne nå i større grad investerer i eget land og henter kapital tilbake til Russland.

Norsk næringsliv har spesielle fortrinn for å utnytte mulighetene i Russland. Som råleverandør - på flere av de samme områdene som Russland - har norske bedrifter en høy teknologisk kompetanse. Et konkurransedyktig maritimt miljø i Norge produserer tjenester og produkter nødvendige for utvikling og effektivisering av næringene i Russland. Geografisk nærhet og tradisjoner for handel i nord bør kunne støtte opp under vår konkurransevne i Russland.

Det russiske markedet har 145 millioner konsumenter. På sikt vil russerne bli viktige som konsumenter også i Norge. I Finnmark er russerne allerede viktige kunder i butikkene og gjør seg nå gjeldende som turister i andre deler av Norge. En fremvoksende russisk middelklasse kan bli en viktig målgruppe for norsk reiselivsnæring.

■ **Norsk næringsliv er mer tilbakeholdent enn hva potensialet og utviklingen i Russland tilsier.**

■ **En helhetlig og kraftfull næringspolitisk strategi i forhold til Russland må til for å utløse potensialet.**

■ **Norske myndigheter må delta som døråpner og nettverksskaper, og gi bedriftene like konkurransevilkår som konkurrentene.**

MENNESKELIGE RESSURSER

Russland er et ressursrikt land - også på menneskelige ressurser. Befolkningen er generelt høyt utdannet og med fagkompetanse som etterspørres i Norge. Nord-Norge har i noen grad begynt å dra fordeler av dette. En særordning gjør det nå mulig for russere fra Barentsregionen å få arbeidstillatelse i opptil to år for å arbeide i fiskeindustrien i Troms og Finnmark. Dette er en svært beskjeden utnyttelse av russisk arbeidskraft. Den store forskjellen i levestandard mellom landene skaper sterk motivasjon til å få arbeid på norsk side, samtidig som "klimakompetansen" gjør russerne til mer stabil arbeidskraft i nord enn arbeidstakere sørfra.

Forskning og innovasjon foregår i stadig større grad i internasjonale nettverk, eller i kontakt med utenlandske aktører. Et lite land som Norge vil ikke være i stand til å holde seg med tunge fagmiljøer på alle områder. Samarbeid med miljøer i Russland, spesielt innen teknologi og naturvitenskapelige fag, vil kunne være en viktig tilførsel til norske miljøer.

Russiske studenter ved Universitetet i Tromsø og høgskolene i Nord-Norge gjør seg bemerket med sterke kvalifikasjoner og gode resultater. Mulighetene for å få jobb i Norge er ikke like gode.

Nettverkene som oppstår gjennom ulike typer utveksling av personer er viktige for å styrke samarbeidet på tvers av grensen. Tettheten av slike nettverk vil være avgjørende også for norske bedrifters evne til å arbeide i Russland.

- **Mulighetene for bruk av russisk arbeidskraft i Norge må bedres.**
- **Økt kompetanseoverføring mellom fagmiljøer og organisasjoner må settes i system, spesielt innenfor fellesområder som for eksempel ressursforvaltning i havområdene.**
- **Programmer for utveksling av ansatte innenfor offentlig forvaltning bør bygges ut.**

ENERGI - NØKKELSEKTOR FOR SAMARBEID MED RUSSLAND

Norske og russiske interesser møtes i full tyngde innenfor energisektoren. Utviklingen i Russland legger sterke føringer for hvordan norsk energisektor vil utvikle seg fremover.

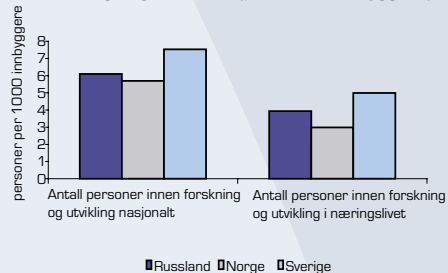
Utfordringene på **olje- og gassområdet** er av spesielt stor betydning ettersom dette er en nøkkelsektor i både norsk og russisk økonomi. Her finner vi også noen av de mest kunnskapstunge og internasjonalt konkurransedyktige bransjene i Norge.

Russland har enorme petroleumsforekomster. Mye befinner seg i nordområdene fra delelinjen i Barentshavet i vest. Store utbygginger av disse forekomstene står for tur. En eventuell deltakelse fra norske selskaper i disse prosjektene åpner store muligheter i mange år fremover.

Dette gjelder også leverandørindustrien og relaterte bransjer. Å komme i inngrep med de russiske selskapene gir muligheter for leveranser også til de eksisterende feltene hvor behovet for oppgradering er stort. Miljøteknologi og -kompetanse vil være viktig for å ivareta det sårbare miljøet i nordområdene.

Utbyggingen av Snøhvitfeltet utenfor Finnmarkskysten vil gi norske selskaper en mulighet til å vise sin kompetanse. Deltakelse fra russisk

Sammenlignet forsknings- og utviklingskapasitet i Norge, Sverige og Russland (per 1000 innbyggere)

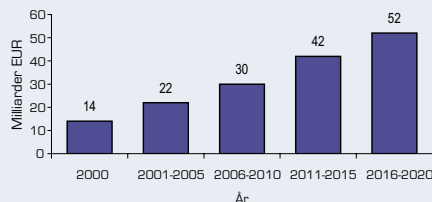

Kilde: IMD

Gjennomsnittlig brutto månedslønn (EUR)		
Russland	EU	Tyskland
145	2309	2778

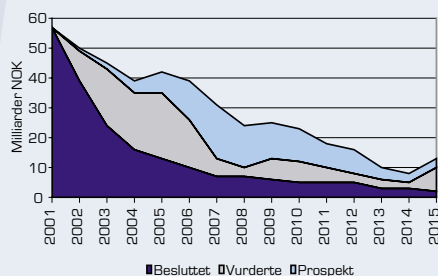
Kilde: Dresdner Bank 2002

Beregnet investeringsbehov i Russlands energisektor (årlig gjennomsnitt)

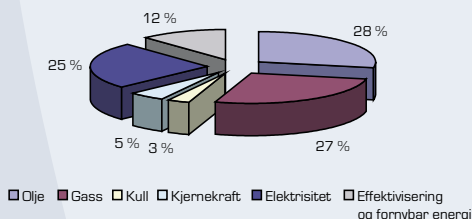
Kilde: International Energy Agency

Investeringsprognose for norsk olje- og gassvirksomhet

Kilde: Oljeindustriens Landsforening

Beregnet investeringsbehov i Russlands energisektor 2001-2020, etter område

Kilde: International Energy Agency

Russlands elektrisitetssektor:

- ✓ 440 varme- og vannkraftverk, 29 atomreaktorer
- ✓ 72 regionale elektrisitetsselskaper
- ✓ Total elektrisk kapasitet på 203 gigawatt
- ✓ Domineres av Unified Energy Systems (52% stats eid)
- ✓ Beregnet investeringsbehov neste 10 år: USD 20-35 milliarder

Kilde: US Energy Information Administration

olje- og gassindustri på Snøhvit kan gi innpass for de norske selskapene i utbyggingsprosjektene i Russland.

Kirkenes - Murmansk kan utvikles som transportknutepunkt i Barents-regionen som følge av utbyggingene. En mulig rute for transport av olje og gass fra Russland er rørledning til Murmansk, hvor omlasting til skip skjer for frakt vestover langs norskekysten. Dette forsterker miljøutfordringene.

Det er en økende tilnærming mellom EU og Russland som utarbeider et "EU-Russia Common European Economic Space". EU ønsker å binde Russland opp i et gjensidig forpliktende samarbeid. Energi er en bærebjelke i dette samarbeidet, der Russland vil sikre avsetning for sin gass og EU vil sikre sin energiforsyning. Som konkurrerende gassleverandør til det europeiske markedet kan den politiske prosessen mellom EU og Russland svekke norsk konkurranseposisjon. Gjennom EØS-avtalen er norske gassleverandører, i motsetning til de russiske, bundet av gassdirektivet som foreskriver økt liberalisering og konkurranse mellom aktørene.

En tilsvarende tilnærming skjer også mellom USA og Russland. Spesielt har hendelsene etter 11. september intensivert samarbeidet. Også her er energisektoren en sentral del. Landenes presidenter signerte en energipakt i mai 2002 som skal gi amerikanske aktører en ledende rolle i investeringer i produksjon, transport og raffinering i Russland og øke leveransene av russisk olje til USA.

Det politiske trykket mellom Brussel og Moskva, og Washington og Moskva, kan skape en vanskelig situasjon for Norge og norske selskapers konkurranseposisjon.

Elektrisitetssektoren i Russland er et annet interessant område for norske bedrifter. Landet har stor produksjon av vann- og varmekraft. Liberalisering av dagens kraftmonopol er påbegynt, og det går mot oppsplitting mellom produksjon, transmisjon og distribusjon. Det er store behov for investeringer og oppgradering i alle leddene. Det er et sterkt miljø innen kraftsektoren i Norge som vil kunne være konkurransedyktige leverandører innen utbygging, prosjektering, vedlikehold, dereguleringsprosessen og kraftmekling.

Norge har i mange år vært elektrisk forbundet med Russland i Øst-Finnmark, og det utveksles hvert år kraft mellom landene over denne forbindelsen. Ved flere anledninger har russerne uttrykt ønske om å øke kapasiteten til denne overføringslinjen

Dagens russiske praksis med sterkt subsidierte kraftpriser til russisk industri skaper ulike konkurransevilkår på verdensmarkedet. For norsk industri vil kraftkostnadene fremover øke som følge av høyere avgifter og avvikling av de langsiktige kraftkontraktene. Konkurransen fra Russland for energi-intensive varer som for eksempel metaller, kjemikalier, kunstgjødsel og treforedling ventes å bli hardere.

■ **Norske selskapers deltakelse i utbyggingen av olje- og gassfelt avhenger ikke bare av selskapenes egne strategier. På grunn av sektorens strategiske funksjon nasjonalt og internasjonalt påvirkes utviklingen av politiske prosesser og hendelser internasjonalt. Myndighetene spiller derfor en viktig rolle for å sikre norsk deltakelse.**

■ **Norske myndigheter må spille en aktiv rolle i det internasjonale energisamarbeidet. Ut fra vår geografiske, miljømessige, energimessige og sikkerhetspolitiske situasjon, har vi tunge og legitime interesser å ivareta.**

■ **Elektrisitetssektoren i Russland har betydelig potensial for norsk-russisk samarbeid.**

RUSSLAND – DET SJETTE VIKTIGSTE MARKED FOR NORSK FISK

Handelen med fisk har alltid vært et hovedelement i det norsk-russiske nærings samarbeidet. Frem til Den russiske revolusjonen ble norsk fisk byttet mot korn og andre russiske varer i Pomorhandelen. I dag representerer Russland utfordringer og muligheter for norsk fiskerinæring på flere områder.

Russisk torsk har siden tidlig på 1990-tallet vært et viktig råstoff for norsk fiskeindustri. Forholdene i Russland har medført at lite russisk hvitfisk har blitt i landet ved nasjonale anlegg de siste årene, men omsettes i stedet til norske og utenlandske aktører. Utviklingen i den russiske fiskeflåten gjør imidlertid at tilgangen til russisk fisk for norsk fiskeindustri er i ferd med å endres dramatisk. Økt frysekapasitet gjør at russiske fartøy i økende grad fryser fangstene om bord og omsetter den frosne fisken på det globale markedet. Det har blitt langt vanskeligere for norsk fiskeindustri å sikre tilstrekkelig tilgang på råstoff. Foreløpig går lite av hvitfisken tilbake til russisk landindustri.

Russiske myndigheter har så langt ikke vært i stand til å etablere effektive ordninger eller reguleringer som skal bringe russisk fisk hjem slik at foredlingsindustrien kan gjenopplives. De økonomiske og politiske forholdene på 1990-tallet samt fraværet av råstoff, utraderte fiskeindustrien i Nordvest-Russland. Behovet for investeringer i fiskeindustrien er stor. Etter hvert som forholdene i russisk økonomi og offentlig forvaltning bedres, er det store muligheter for å øke samhandlingen i norsk-russisk fiskerisektor gjennom bruk av norsk kompetanse og kapital, i kombinasjon med russisk råstoff, arbeidskraft og marked.

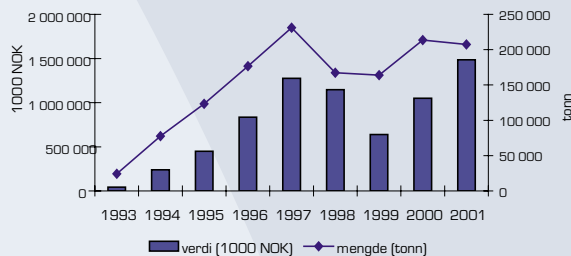
Russland er et sterkt voksende marked for norske fiskeprodukter. Sild og makrell er de viktigste produktene og utgjør om lag 60 prosent. Laks utgjør 30 prosent. I takt med den økonomiske og sosiale utviklingen i landet øker også kjøpekraften og etterspørselen. Utfordringen for norsk eksportnæring i det russiske markedet er å øke eksportandelen av bearbejdede produkter. Størrelsen på det russiske markedet innebærer store muligheter for norsk fiskerinæring forutsatt at markedsadgangen bedres.

Russisk fiskerinæring gir også muligheter for norsk verftsindustri og utstyrsleverandører. Det foretas nå utskiftninger og modernisering av den russiske fiskeflåten.

Nærings samarbeidet på fiskeriområdet er tett knyttet opp til den felles norsk-russiske forvaltningen av fiske- og sjøpattedyrbestandene. Forsknings samarbeid på området ligger til grunn for forvaltningen av fellesbestandene. Imidlertid har forsknings samarbeidet vært problematisk siden andre halvdel av 1990-tallet. Dette har bl.a. resultert i at norske fartøy ikke har kunnet drive forskning i russisk økonomisk sone og dermed vanskeliggjort kartleggingen av bestandssituasjonen. Norge og Russland foretar årlige kvotetildelinger ut ifra havforskernes anbefalinger. De senere år har det vært en økende grad av uenighet om beskatningsnivået på fellesbestandene, og russiske myndigheter har konsekvent ønsket en høyere beskatningsgrad enn Norge.

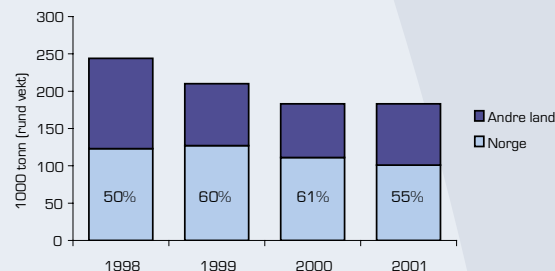
Dette er spørsmål som ligger utenfor de økonomiske aktørenes rekkevidde, men som er av avgjørende betydning for det økonomiske samarbeidet på området.

Norsk eksport av sjømat til Russland

Kilde: Eksportutvalget for fisk

Andel av russisk fangst av torsk til Norge

Kilde: Eksportutvalget for fisk

Marked i rask vekst

Fortsatt markedsutvikling som i dag, og russisk medlemskap i WTO vil gi ytterligere vekst i norsk sjømateksport til Russland i årene som kommer.

Scenario 2005: Russland er et av Norges tre viktigste markeder for sjømat, med en verdi på 3 milliarder NOK

Scenario 2010: Eksportverdien til Russland er på 6 milliarder NOK

Kilde: Eksportutvalget for fisk

- **Sjømat er Norges viktigste eksportprodukt til Russland. Mulighetene er store for å utvikle samarbeidet videre.**
- **Norske myndigheter må arbeide for å bedre samarbeidet med russiske fiskerimyndigheter, slik at ikke bestandene eller næringen blir skadelidende.**
- **Fiskeriressursene og olje- og gassforekomstene i Barentshavet gjør det viktig å få avklart spørsmål om delelinjen mellom Norge og Russland. Denne er stadig uavklart til tross for forhandlingene som har pågått siden 1974.**

NY OFFENSIV NÆRINGSLEVSSTRATEGI FOR RUSSLAND

I år 2000 la Utenriksdepartementet frem en norsk Russlandsstrategi. NHO var svært positiv til at det ble utformet en mer helhetlig norsk Russlandspolitikk, og deltok aktivt i høringsrunden. Strategien ga en god beskrivelse av situasjonen i Russland, og av de forskjellige typer kontakt og samarbeid det var mellom Norge og Russland. Dokumentet understreker hvor viktig det vil være å utvikle relasjonene til Russland på en rekke områder. Men, sett fra næringslivets side var strategien ikke fullstendig. Visjonene for Norges relasjoner til Russland i fremtiden var vage, spesielt i forhold til næringslivssamarbeidet.

I sine innspill til strategien tok NHO til ordet for å øke de finansielle ressursene for næringsutvikling i Russland. Finland brukte i løpet av nittitallet rundt tre ganger så mye på sitt nærrområde i Sentral- og Øst-Europa som Norge. Sveriges østeuropaprogram har vært fire ganger større enn vårt. Danmarks støtte til Sentral- og Øst-Europa har vært seks ganger større enn Norges.

I lys av de utfordringene Norge møter fra Russland på det økonomiske området er det nå nødvendig å utarbeide en egen strategi for næringsutvikling mot Russland. Denne vil kunne ta utgangspunkt i Russlandsstrategien fra 2000.

En strategi for næringsutvikling mot Russland vil måtte berøre flere politikkområder og et bredt spekter aktører. Utenrikspolitikken som føres overfor Russland kan skape handlingsrom for de økonomiske aktørene, og næringspolitikken kan stimulere til deltakelse og redusere risiko. Men også andre områder berøres for å skape nettverk mellom norske og russiske aktører.

NHO er en av flere aktører som innenfor en helhetlig strategi vil bidra aktivt til å legge til rette for økt norsk satsing i Russland. Siden midten av 1990-tallet har NHO etablert gode samarbeidsrelasjoner til russiske industri- og arbeidsgiverorganisasjoner, og arrangert opplæring av russiske næringslivsledere. NHO ønsker gjennom et slikt engasjement å skape bedre nettverk, spre informasjon samt påvirke til å skape bedre rammevilkår for norsk næringsliv i Russland.